

DANSKERNE ØNSKER STOP FOR EKSPROPRIATION TIL PRIVATE FOMÅL

Danskerne bakker i en ny meningsmåling op om behovet for at styrke den private ejendomsret og dermed begrænse kommunernes muligheder for at ekspropriere til private formål. Analysebureauet Norstat har for CEPOS spurgt 1000 danskere i hvilket omfang, de mener, at kommunen skal have mulig for at ekspropriere til tre forskellige formål: Offentlig infrastruktur, foreningers anlæg af f.eks. golfbaner og private virksomheders produktionsanlæg mm. Undersøgelsen viser, at et flertal af danskere er imod ekspropriation af hus og jord til private formål som foreningers anlæg af golfbaner, sportsanlæg ol, samt til private virksomheders produktionsanlæg, storcentre, festivaler ol. I alt svarer hele 78 % af respondenterne enten, at de slet ikke eller kun i meget begrænset omfang mener, at kommuner skal have mulighed for at ekspropriere til private formål så som foreningers anlæg (78 pct.) eller virksomheders anlæg af storcentre mm (77 pct.). På trods af ejendomsrettens ukrænkelighed (grundlovens §73) viser CEPOS undersøgelser, at kommunerne i vidt omfang foretager indgreb i borgernes ejendomsret. Det anbefales derfor, at miljøministeren lytter til borgerne og foretager de nødvendige retssikkerhedsmæssige opstramninger i lovgivningen, så danskerne ikke skal frygte for vilkårlige indgreb i deres ejendomsret.

1. Ekspropriation - indgreb i den private ejendomsret

Grundlovens § 73, stk. 1 bestemmer, at: "Ejendomsretten er ukrænkelig. Ingen kan tilpligtes at afstå sin ejendom, uden hvor almenvellet kræver det. Det kan kun ske ifølge lov og mod fuldstændig erstatning".

Trods ejendomsrettens ukrænkelighed har CEPOS i en række notater¹ dokumenteret, at kommunerne både har vide rammer for at definere, hvad der er til fordel for "almenvellet" og i stort omfang udnytter disse muligheder til at ekspropriere til private formål som festivaler, golfbaner, idrætsanlæg mm. Ekspropriationer hvor "almenvellet" ofte anvendes som argument for at foretage indgrebene i den private ejendomsret, men hvor det ofte kan være vanskeligt at se, at ekspropriationen både er proportional, saglig og reel gavnlig for almenvellet. Som CEPOS har illustreret foregår disse ekspropriationer langt oftere for at varetage private interesser.

2. Befolknings holdning til ekspropriation

Analysebureauet Norstat har i perioden den 25. oktober til 6. november 2011 for CEPOS spurgt 1000 danskere om deres holdninger til ekspropriation. I nedenstående tabel blev respondenterne spurgt til, i hvilke omfang de synes, at kommunen skal have mulighed for at ekspropriere til tre forskellige formål: offentlig infrastruktur, foreningers anlæg af golfbaner ol. og private virksomheders produktionsanlæg, festivaler ol. For alle spørgsmålene fremgik fem svarkategorier spændende fra "I stort omfang" til "slet ikke". Tallene er korrigeret for respondenter, der har svaret "ved ikke".

¹ CEPOS-notater om ejendomsretten og ekspropriationer: "Privat ejendomsret – den glemte rettighed" 2011, "Roskilde Festival – vigtigere end den private ejendomsret" 2011, "Den private ejendomsret som menneskerettighed" 2010. (link til alle notater)

Tabel 1.

Spørgsmål: Lovgivning om ekspropriation tillader i dag, at offentlige myndigheder såsom kommuner kan tvinge en person til at sælge eksempelvis hus og jord til anlægsprojekter og lign. I hvilket omfang mener du, at kommunen skal have mulighed for at ekspropriere til følgende formål:

	I stort omfang	I et vist omfang	I meget begrænset omfang	Slet ikke
A: Offentlig infrastruktur såsom veje, lufthavne og hospitaler.	19%	42%	31%	8%
B: Foreningers anlæg af golfbaner, sportsanlæg ol.	5%	15%	44%	36%
C: Private virksomheders produktionsanlæg, storcentre, festivaler ol.	4%	16%	44%	35%

Note: antal respondenter er 1000 gennemført i perioden 25. oktober til 6. november 2011
 Kilde: Analysebureauet Norstat

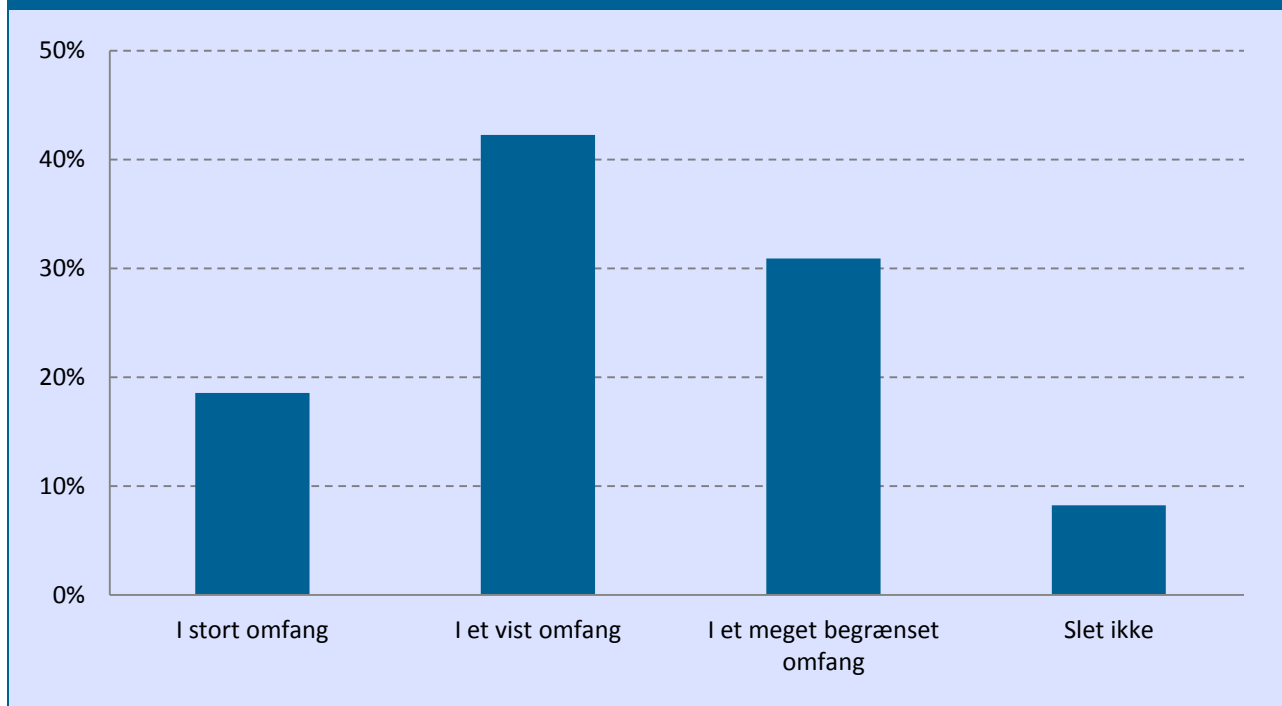
2.1 Hvornår mener danskerne, at kommunerne må ekspropriere?

Af tabellen fremgår, at danskerne er forholdsvis positive overfor ekspropriationer af privat ejendom, når det drejer sig om ekspropriation til offentlig infrastruktur som f.eks. veje, lufthavne, hospitaler mm og dermed til fordel for offentligheden ("almenvellet"). Her mener 42 %, at ekspropriation må foretages i "et vist omfang" og 19 % "i stort omfang". 39 % af danskerne svarer i dette tilfælde, at det enten kun må foregå i "meget begrænset omfang" eller "slet ikke".

Befolkningens holdning afspejler således, hvad der af grundlovens § 73 fremgår som muligheder for at tilsidesætte den personlige ejendomsret. Som der gøres rede for i CEPOS øvrige notater, kan den personlige ejendomsret nemlig principielt kun tilsidesættes, hvis ekspropriationen er påkrævet af hensyn til "almenvellet", sker "ved lov" eller sker "mod fuld erstatning". Danskerne deler dermed holdningen om, at kommunerne bør have mulighed for at ekspropriere, hvis dette sker med klar fordel for "almenvellet" og dermed flertallet af almindelige borgere.

Derimod forholder danskerne sig langt mere skeptiske i forhold til ekspropriationer foretaget til fordel for enten foreningers anlæg af golfbaner, sportsanlæg ol. eller private virksomheders produktionsanlæg, festival, storcentre ol.

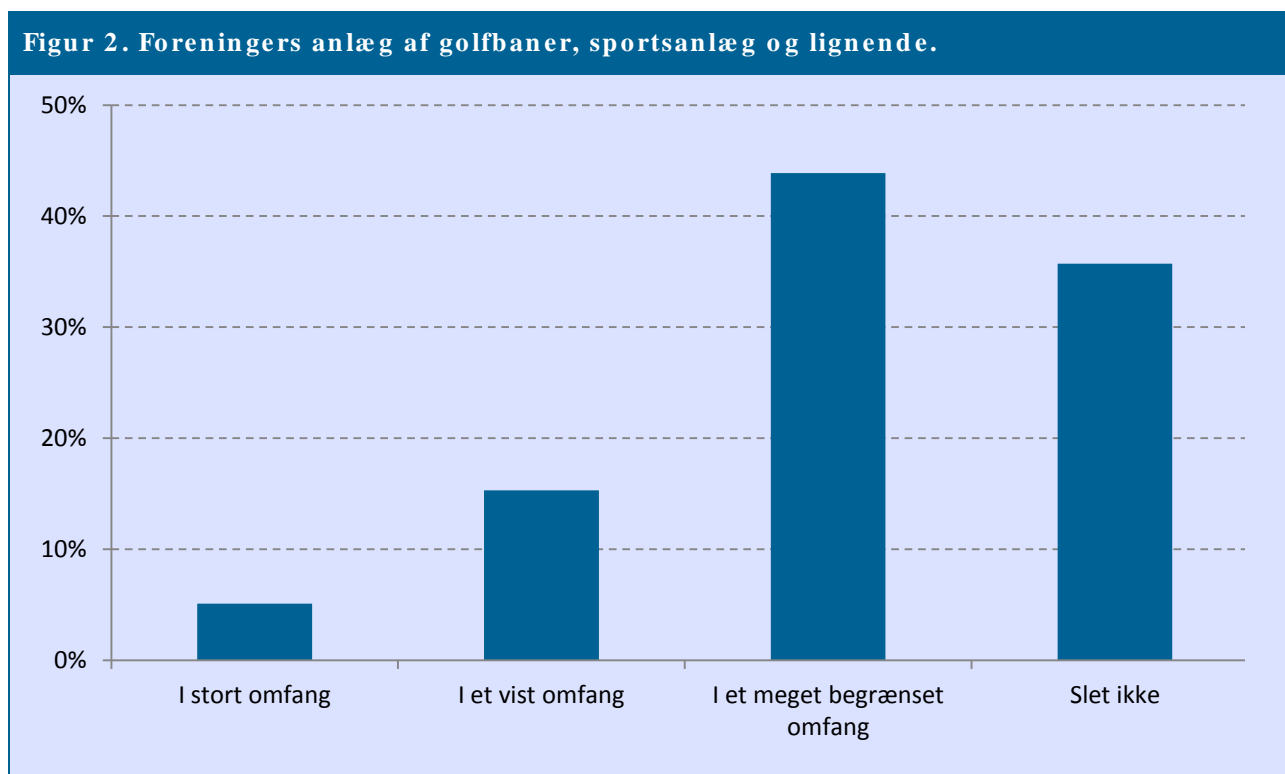
Figur 1. Offentlig infrastruktur såsom veje, lufthavne og hospitaler.

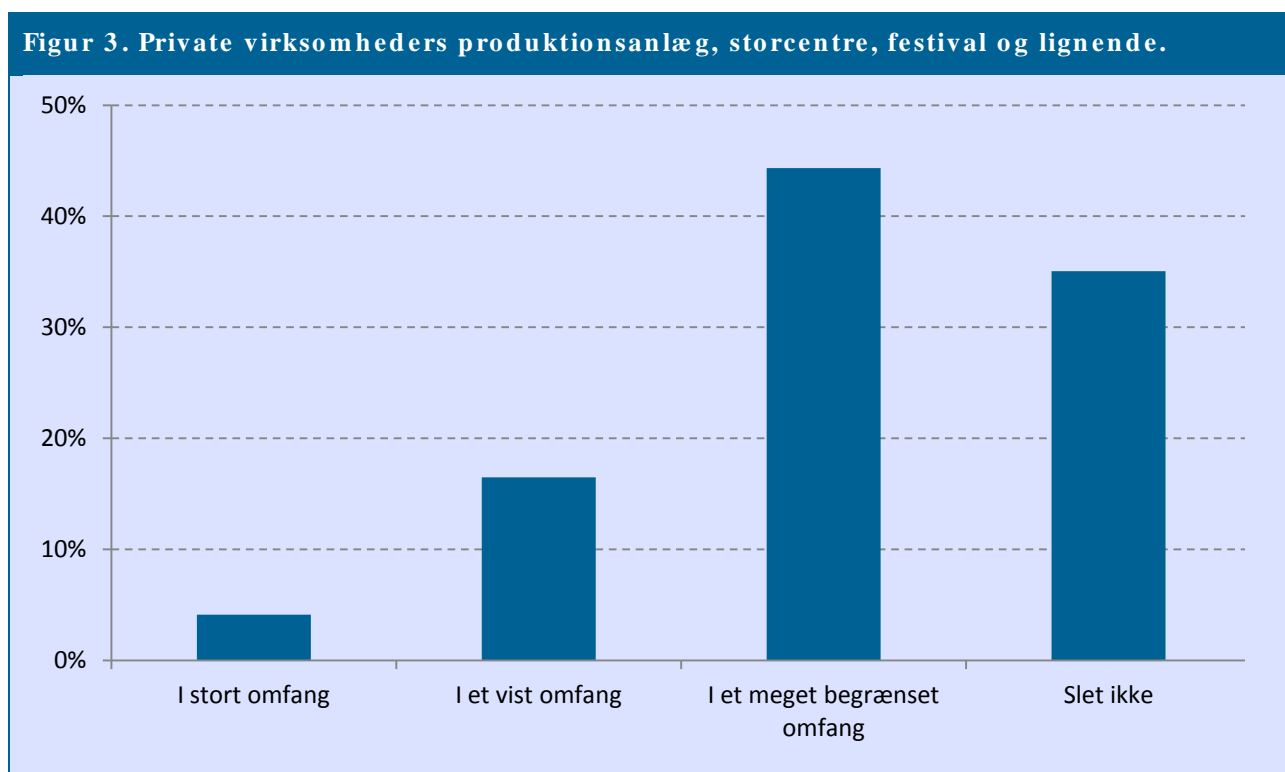
Kilde: Norstat 2011

2.2. Hvornår mener danskerne, at kommunen ikke bør ekspropriere?

Som det fremgår af nedenstående figur (figur 2.) svarer hele 80 % af de adspurgte, at ekspropriationer til foreningers anlæg af golfbaner, sportsanlæg mm. enten "slet ikke" eller kun "i meget begrænset omfang" bør være muligt. Ligesom også 79 % (jf. figur 3.) svarer, at ekspropriationer til private virksomheders produktionsanlæg, festivaler mm. "slet ikke" eller kun "i meget begrænset omfang" skal tillades.

Kilde: Norstat 2011

Kilde: Norstat 2011

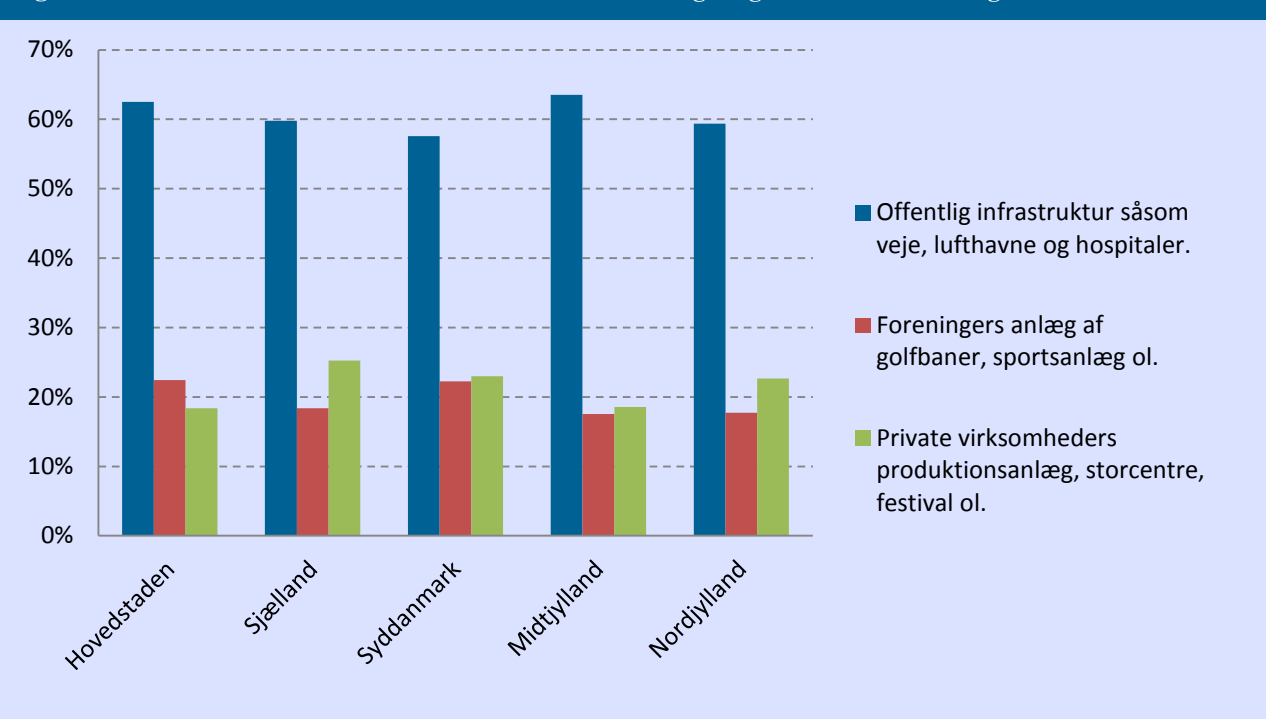
Danskerne mener derfor ikke, at kommunerne bør ekspropriere til private formål. På den måde bakker respondenterne således op om at begrænse kommunernes nuværende vide rammer for at

foretage ekspropriationer af privat ejendom, hvis disse ikke direkte sker i relation til bygning af veje, hospitaler, lufthavne eller andre infrastrukturelle forbedringer, der klar fremstå som værende til almenvellets fordel.

3. Regionale forskelle i befolkningen holdning

I undersøgelsen er der herudover set på, hvorvidt det spiller en rolle for ens holdning til ekspropriation, hvor i landet man bor. Som det fremgår af figuren nedenfor (figur 4.) giver resultaterne ikke grundlag for at konkludere, at ens holdning til ekspropriation er afhængig af bopæl. CEPOS har desuden foretaget en kortlægning blandt landets kommuner af antallet af ekspropriationer opdelt efter formål. Kommunernes ekspropriationspraksis kan ses på hjemmesiden www.ejendomsregulering.dk. Disse data er efterfølgende blevet sammenlignet med, hvad respondenterne i de fem regioner har svaret i forhold til ekspropriationer (jf. figur 5.). Selvom man umiddelbart kunne forestille sig, at borgere, der bor i de dele af landet, hvor der foretages flere ekspropriationer, også burde være mere skeptiske overfor kommunernes muligheder for at ekspropriere, synes der ikke at være sammenhæng mellem den reelle risiko (antallet af ekspropriationer i den pågældende kommune) og respondenternes holdning hertil. Heller ikke når det gælder alder, synes der at være væsentlig forskel i respondenternes holdning til ekspropriationer.

Figur 4. Summen af besvarelserne: "I stort omfang" og "I et vist omfang".

Kilde: Analysebureauet Norstat

Figur 5.

	Hovedstaden	Sjælland	Syddanmark	Midtjylland	Nordjylland
Antal Ekspropriationssager	42	39	108	118	32
Gennemsnit					
I stort omfang	18%	26%	15%	18%	18%
I et vist omfang	45%	34%	42%	46%	42%
I et meget begrænset omfang	31%	33%	34%	26%	30%
Slet ikke	6%	7%	8%	10%	10%
Kontrol	100%	100%	100%	100%	100%
I stort omfang + i et vist omfang	63%	60%	58%	64%	59%
Gennemsnit					
I stort omfang	5%	6%	5%	4%	3%
I et vist omfang	17%	12%	17%	13%	15%
I et meget begrænset omfang	45%	42%	42%	49%	38%
Slet ikke	33%	40%	35%	33%	45%
Kontrol	100%	100%	100%	100%	100%
I stort omfang + i et vist omfang	22%	18%	22%	18%	18%
Gennemsnit					
I stort omfang	3%	7%	5%	3%	6%
I et vist omfang	15%	18%	18%	15%	16%
I et meget begrænset omfang	49%	43%	44%	43%	34%
Slet ikke	33%	32%	33%	38%	43%
Kontrol	100%	100%	100%	100%	100%
I stort omfang + i et vist omfang	18%	25%	23%	19%	23%

4. Har befolkningen ændret holdning?

Det er anden gang, at CEPOS får foretaget denne meningsmåling. I 2009 gennemførte Catinet en lignende [undersøgelse](#) for CEPOS. I første meningsmåling svarede langt størstedelen af respondenterne "slet ikke", når det handlede om ekspropriationer til private formål, hvorimod andelen af respondenter i den nye meningsmåling i højere grad svarer "i meget begrænset omfang". Sammenfattes de to kategorier ("slet ikke" og "i meget begrænset omfang"), der begge betegner en skeptisk holdning til ekspropriation blandt borgerne, er resultatet i stort omfang ens. Borgernes holdning til kommunernes ekspropriationspraksis og disses muligheder for at ekspropriere til private formål har således ikke ændret sig nævneværdigt over årene. Der er fortsat et stort flertal af befolkningen, der ønsker at begrænse kommunernes ekspropriationer - særligt når det gælder ekspropriation til private formål.

5. Konklusion

Danskers holdning til ekspropriation viser, at der på tværs af bopæl og alder, er markant opslutning til at begrænse kommunernes ekspropriationspraksis og dermed foretage stramninger af planloven således, at kommunernes muligheder for at ekspropriere til private formål såsom

golfbaner, festivaler, og storcentre ophæves eller begrænses væsentligt. Det kræver bl.a. klare definitioner og afgrænsninger af, hvad der omfattes af "almenvellet". CEPOS anbefaler derfor, at planloven ændres, så den i overensstemmelse med befolkningens ønsker, sikrer en af danskernes mest grundlæggende friheder - nemlig den private ejendomsret. CEPOS foreslår derfor følgende ændringer:

- Planloven (samt anden relevant lovgivning) ændres således, at ekspropriationer som det klare udgangspunkt ikke kan ske til private formål og under alle omstændigheder kun kan gennemføres, hvor den er bydende nødvendig.
- Forud for en ekspropriationsbeslutning skal myndigheden udarbejde en skriftlig redegørelse, som dokumenterer, at beslutningen er truffet i overensstemmelse med god forvaltningsskik, herunder at beslutningen er saglig, nødvendig og proportional.
- Det skal påhvile det offentlige at løfte bevisbyrden for, at ekspropriationen er sket til offentlige formål, er saglig, proportional og relevant.
- Fra lovgivers side opstilles der objektive kriterier for, hvilke "hensyn til almenvellet" der kan tillade ekspropriering. Er to boldbaner eksempelvis nok til at gennemføre en ekspropriation?
- Der indføres omkostningsgodtgørelse i ekspropriationssager, så borgere og virksomheder ikke på forhånd opgiver at gøre deres ejendomsret gældende. En sådan form for økonomisk kompensation ville både give borgerne mulighed for at få den fornødne sagkyndige bistand, men vil også have en selvregulerende præventiv effekt på den kommunale sagsbehandling.